

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Trst, Ul. Martiri della Libertà
(Ul. Commerciale) 5/1, Tel. 28-770
Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria
18/II. Pošt. pred. (casella post.)
Trst 431. Poštni č.r.: Trst, 11/6464
Poštnina plačana v gotovini

NOVI LIST

Posamezna številka 30 lir.—
N A R O Č N I N A:
tromesečna lir 350 - polletna lir
650 - letna lir 1250. — za ino-
zemstvo: tromesečna lir 600-pol-
letna lir 1100 - letna lir 2200.
O g l a s i p o d o g o v o r u
Spedizione in abb. postale I. gr.

ŠT. 235

TRST, ČETRTEK 8. JANUARJA 1959, GORICA

LET. VIII

SPUTNIKU SE JE PRIDRUŽIL LUNIK

Sovjetska zveza je spet prehitela Ameriko

Zgodovinski uspeh ruskih znanstvenikov - Mikojanovi razgovori v Washingtonu - Brez razorožitve ni blaginje

Nedavno tega smo pisali o velikem uspehu, ki so ga dosegle Združene države s tem, da se jim je posrečilo izgotoviti preko-oceanski jedrski izstrelak Atlas, enak in še močnejši, kot je bilo do tistega dne isto-vrstno orožje Sovjetske Rusije.

Dotlej je bila Rusija v popolni premoči: iz kateregakoli dela svojega ozemlja je lahko v primeru vojne zagnala čez celine in oceane na Združene države vodikove bombe, ki bi bile spremenile v prah in pepel velenosti in vsa industrijska središča Amerikancev, medtem ko ti niso imeli enakovrednih izstrelkov, da bi iz svoje države dosegli Sovjetsko zvezo. Hruščev se je tedaj v zavesti ruske vojaške nadrejenosti hvalil, da bi ob izbruhu splošnega spopada zado-stovalo Rusom »pritisniti na gumb«, pa bi bile Združene države »v dveh dneh uničene«.

Medcelinski vodljivi izstrelak Atlas je razliko med obema velesilama izravnal ter osvobodil Amerikance občutka tehnične in znanstvene manjvrednosti v primerjavi s Sovjetsko zvezo. Po vsej Severni Ameriki je prebivalstvo bila zajela velikanska radost ter mu vrnila omajano narodno samo-zavest.

BORBA ZA PROSTOR V VSEMIRJU

S tem pa tekma med ameriškimi in ru-skimi znanstveniki nikakor ni prenehala. Eni in drugi so se sedaj trudili, kako bi izdelali izstrelak, ki bi dosegel — luno. Kdor bi prvi uspel, bi bil splošno priznani voditelj sodobnega napredka in ugled njegove domovine bi v očeh sveta mogočno zrasel.

Amerikanci, katerim je pomagal znani nemški raketni strokovnjak von Braun, so naredili tri ali štiri poskuse, ki so se pa ponesrečili. Ko je izstrelak dosegel neko višino, se je razpočil ter telebnil proti zemlji.

Istočasno so poskuse delali tudi Rusi, a jih držali v največji tajnosti, tako da ni svet nič slišal o njihovih neuspehih. V tem pogledu so Rusi tako strogi, da javnost še danes ne ve, od kod spuščajo svoje izstrelke, medtem ko je vsem znano, da delajo Amerikanci poskuse v Canaveralu na polotoku Floridi.

V skladu s to miselnostjo so Rusi obve-stili javnost o odstrelitvi svoje rakete proti luni šele v trenutku, ko so bili gotovi, da se je poskus popolnoma posrečil. To je bilo 2. januarja. Vodljivemu izstrelku v ve-solje so dali ime Lunik,

PRAVI ČUDEŽ ZNANSTVA

Razlika med Lunikom in dosedanjimi ru-skimi ter ameriškimi umetnimi meseci je v tem, da se ti niso mogli vzdigniti v tolike višave, da bi premagali privlačno silo zemlje. Zategadelj so prišli le tako visoko, da so lahko krožili okoli zemeljske oble in ne dalje v vsemirje. Njihova brzina je bila sicer blazna, znašala je **8 kilometrov na sekundo**, a vendar nezadostna, da bi se odtrgali od zemlje.

Zato so si učenjaki noč in dan trli glavo, kako bi to hitrost povečali, zakaj le od tega je bilo odvisno, ali se bo človeštvu posrečilo prodreti v prostore zvezdovja on-kraj zemlje. To izredno težko nalogo so rešili sovjetski fiziki 3. januarja, ko je izšlo v Moskvi uradno sporočilo, da je Lu-nik dosegel **11.2 kilometra na sekundo**. To je brzina, katere si človek niti predstavlja-ti ne more.

Razdalja med zemljo in mesecem znaša nekaj več kot 370 tisoč kilometrov; 7. januarja je pa časopisni urad Tass javil, da je Lunik že približno en milijon kilome-trov oddaljen od zemlje.

Vojaški in politični nasledki

Toda veliki uspeh Rusije ni zadeva, ki se tiče le znanstva, marveč ima tudi daljnosežne vojaške in politične posledice. Kajti kar je zapadne strokovnjake presenetilo, ni bila samo neverjetna odbojna moč, s katero je bila večtonska raketa poslana v vsemirje, temveč še bolj natančnost poti, katero so ruski učenjaki predpisali Luniku. Res je sicer, da izstrelak ni došel na luno, ampak jo prešel v razdalji 6.000 do 7.000 kilometrov. Toda to je, če upoštevamo neznanske obsežnosti vesolja, prava malenkost. Vsakdo si pa po vsem tem lahko predstavlja, s koliko natančnostjo bi v primeru vojne ruski prekomorski izstrelki zadeli katerikoli cilj na majhni zemeljski obli. Sleherno mesto v Združenih državah in katerikoli drugi sovražni deželi bi bilo obsojeno na popolno uničenje.

To dejstvo daje trenutno Rusom očitno vojaško premoč nad vsemi nasprotniki. Vsakomur je jasno, kako pomenljivo je to tudi v politiki, čeprav gre, kot Rusi sami priznavajo, le za prehodno stanje.

»Neumno in nestvarno bi bilo,« je te dni izjavil slavni ruski fizik Blagonravov, »če

Lunik je prešel luno ter je začel krožiti okrog sonca. Za eno krožno pot okoli sonca bo potreboval približno 15 mesecev.

PRVIČ V ZGODOVINI

Uspeh ruskih učenjakov je zares prese-netljiv. Prvič v zgodovini se je uresničila možnost, da se človek odstrani od zemlje ter potuje v vesoljne prostore vsemirja. Da se to izvede, je samo še potrebno, da znanstveniki najdejo način, kako spraviti izstrelak, ki je večji kot železniški voz, varno spet na zemljo. Danes je sicer mogoče pog-nati človeka v vesoljstvo, ga preskrbeti s potrebno hrano in kisikom, da lahko diha, toda kaj vse to pomaga, če bi se zgubil v brezmejnih prostorih ozvezdij in tu umrl?

Ruski učenjaki so vodili svoj Lunik z veliko natančnostjo v zaželeno smer, niso pa še našli sredstva, kako ga privedi spet na zemljo. To je zdaj poglavitna naloga, s katero se mučijo.

Toda že to, kar so dosegli, navdaja svet z občudovanjem. Britanski načelnik vlade Mac Millan in predsednik Eisenhower sta poslala Hruščevu iskrene čestitke in ravno tako je ruski uspeh prešinil s strmenjem znanstvene kroge v Združenih državah in Veliki Britaniji.

bi podcenjevali važnost dela, ki ga opravljajo ameriški znanstveniki in tehniki«. Iz tega sledi, da bodo po mnenju Rusov Amerikanci prej ali slej tudi prišli do svojega Lunika. Je le vprašanje časa.

MIKOJAN V AMERIKI

Medtem je prispel Mikojan, desna roka Nikite Hruščeva, na »zaseben obisk« v Združene države. Iz New Yorka, kjer so madžarski begunci zoper njega demonst-rirali, se je odpeljal z avtomobilom naravnost v vladno prestolnico Washington. Kako malo »zaseben« je njegov obisk, se vidi po tem, da se je takoj sestal z zunanjim ministrom Dullesom in da se bo snedel tudi z Eisenhowerjem.

Razgovori, ki jih Mikojan vodi, so izrazito politične prirode. Z Dullesom je obravnaval, kot javlja časopisje, tudi kočljivo vprašanje Berlina. Po poldrugo uro trajajočem sestanku je Mikojan dejal časnikarjem, da je po njegovem »mir zagotovljen«.

Zdi se, da je ena glavnih Mikojanovih nalog pripraviti Hruščevu sestanek z Eisen-

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

NASER SE Približuje Zapadnjakom

Predsednik Združene arabske republike, o katerem so pisali, da plava v sovjetskih vodah, je zadnji čas začel znatno spreminjati svojo politiko do zapada.

Trudi se, da bi se pomiril z Angleži in obnovil z njimi pretrgane diplomatske odnose. Kot posredovalec se mudi zdaj v Kairu predsednik Mednarodne banke g. Black, ki naj odstrani poslednje ovire finančne prirode.

V torek je dospel v Kairo tudi Fanfani ter imel z Naserjem dolge politične razgovore. Krščansko-demokratski državnik se je napotil v Egipt s privoljenjem zapadnjakov in bo tam zastopal tudi njihove nazore o bodočem razmerju med arabskim in zapadnim svetom. Amerika se namreč že delj časa pripravlja, da bi postavila svojo politiko do Naserja na nove osnove. Da bi Arabce izmaknila velikemu vplivu Moskve, razmišlja, ali bi ne bilo umestno pomagati s posojili Naserju pri graditvi važnega jaza pri Asuanu, kot so storili že Rusi.

Svojo pomoč je Naserju ponudila pred časom tudi Adenauerjeva Nemčija.

Boj proti komunistom

Istočasno je Naser zaostrel po vsej republiki borbo proti domačim komunistom in njihovim podpornikom. V Egiptu je komunistična stranka že zdavnaj prepovedana in njeni voditelji so pod ključem, kar pa ni Moskve prav nič oviralo v njeni Arabcem in Naserju prijazni politiki.

Sedaj se je boj proti komunistom razširil zlasti na Sirijo, kjer je Naser dal zapreti okoli 600 oseb. Obenem je policija izvršila po številnih mestih hišne preiskave. Radijske postaje v Kairu in Damasku so svarile prebivalstvo pred nevarnostjo, ki grozi od komunistov arabskemu narodnemu gibanju.

Proti tem neprijaznim dejanjem so se vzdignili v vzhodnem taboru prvi glasovi protesta šele ob novem letu. Oster je bil zlasti Peking, moskovski radio je pa le omenil »protikomunistično gonjo« v Arabski republiki, med katero so »zaprlji številne napredne politike«.

Hruščev molči

Hruščev se pa še vedno obnaša, kot da o vsem tem nič ne ve. V brzojavki, ki jo je poslal prejšnjo soboto v Kairo, voščil ljudstvu Združene arabske republike »iz vsega srca prosep in blaginjo« ter naglašja, da nudi »skupno delo ob asuanskem jazu nazoren dokaz, kako je treba prenesti v življenje načela mirnega sožitja med enakopravnimi in neodvisnimi državami«.

Hruščev tako ravna očitno zavoljo tega, ker bi z uradnimi protesti proti Naserjevi politiki izzval spor, ki bi bil samo v korist zapadnjakom in ne Sovjetski Rusiji.

Naser je medtem sprejel v Kairu uradno odposlanstvo komunistične Vzhodne Nemčije, ki bi se na kak način rada sporazumela z Združeno arabsko republiko. Načelniku vlade Grothewohlu so bile izkazane izredne časti, odlikovan je bil z najvišjim redom arabske republike, toda Naser je

obenem sporočil Adenauerjevemu veleposlaniku v Kairu, da nima namena uradno priznati vlade komunistične Nemčije.

Iz vsega tega lahko sklepamo, da je Naser odločen ostati izven obeh sovražnih taborov. Pomoč sprejme od vsakogar, ki mu jo nudi, njegova država pa mora biti pri tem povsem svobodna in neodvisna. Enaka politika, kakor jo vodita Indija, Jugoslavija in skoro vse afriško-azijske dežele.

PRETE S KRVOLITJEM

Zadnje dni širijo neznanci po Trstu grozilne listke, ki jih skrivoma vtikajo pod vhodna vrata stanovanj ali mečejo v nabiralnike za pošto. Besedilo grožnje se glasi: »Italijani! Nove bitke se pripravljajo v našem mestu. Če se bo dovolil tudi pokus dvojezičnosti, bo kri, ki se bo prelila, prišla na tiste, kateri so tak ukrep predlagali ali ga odobrili. — Iredentistično narodno gibanje«.

Ko človek to bere, skoro ne more verjeti, da so listki bili tiskani l. 1959 po Kristusovem rojstvu v evropskem mestu. Grožnja je naperjena v prvi vrsti zoper pristaše vladne stranke, od katerih šovinisti zahtevajo, naj se uprejo, da bi Italija izpolnila častne obveznosti, ki jih je prevzela do sosedne države v mednarodnem dogovoru. Če se to ne zgodi, bo tekla kri!

Tak nacionalizem je prava sramota, ki omadežuje ugled Italije v omikanem svetu.

TITOVO POTOVANJE

Pot maršala Tita v Azijo so na komunističnem vzhodu sprva načrtno omalovaževali. V časopisju potovanja sploh niso omenili ali mu pa posvetili par vrstic na zadnjih straneh.

Šele ko so videli, da je vsa Indonezija sprejela Jugoslovane z navdušenjem ter da so razgovori med Titom in Sukarnom rodili vidne uspehe na gospodarskem in političnem področju, so v Moskvi spremenili taktiko. Rusko časopisje je začelo poročati obširneje o obisku že zategadelj, da se Sovjetska zveza ne zameri Sukarnu in Indoneziji, ki šteje 76 milijonov prebivalcev in bo igrala v svetu čedalje pomembnejšo vlogo.

Moskovski listi so priobčili zaključno izjavo o razgovorih, iz katere izhaja, da se bo med Jugoslavijo in Indonezijo močno povečala izmenjava blaga ter začelo tudi znanstveno sodelovanje z izmenjavo profesorjev in visokošolcev. Najvišji predstavniki obeh držav se bodo redno sestajali, da si izmenjajo misli o mednarodnem političnem položaju.

Cestitke Hruščeva

Ravno tako kot sovjetsko piše resno o Titovem potu tudi poljsko, češkoslovaško in drugo komunistično časopisje, izjemo delajo le Kitajci, Albanci in Bolgari, ki trde, da je šel Tito v Azijo in Afriko le zato, da »blati Sovjetsko Rusijo« ter povleče vzhodne narode v »tabor zapadnih imperialistov«.

Zdi se, da so bile vloge deljene. Medtem je Hruščev poslal Titu za novo leto izredno pristržno brzojavko. V njej govori »o bratskih jugoslovanskih narodih« in izraža že-

ljo, da bi se nasprotja med obema deželama prijateljsko poravnala.

Tito je po enem tednu zapustil Indonezijo ter se je usmeril s spremstvom proti Burmi.

DE GAULLE PREVZEL OBLAST

Danes, 8. januarja, je Charles De Gaulle nastopil službo predsednika francoske republike.

Pr eden je odložil mesto načelnika vlade, je še pohitel, da izkoristi do kraja polno močje, dano mu od prejšnjega parlamenta, ter izdal nekatere po njegovem nujne zakonske ukrepe.

Tako je znižal vrednost franka za nekaj več ko 17 odstotkov ter obenem z drugimi evropskimi državami in Anglijo proglasil, da se valuta odslej lahko svobodno izmenjava, to je kupuje in prodaja na tržiščih. Da bi odpravil primanjkljaje v proračunu, je ukinitel denarne podpore, ki jih je država dajala raznim panogam gospodarstva, ter povečal številne davke, s katerimi so prizadeti predvsem imovitejši sloji.

Istočasno je podaljšal vojaško službo na dve leti ter preuredil šolsko zakonodajo. Obvezen pouk bo trajal odslej do 16. leta starosti. Doraščajoči rod naj se posveti predvsem tehniki, zakaj država nujno potrebuje mnogo inženirjev in ne toliko odvetnikov in profesorjev.

De Gaulle je s to politiko naložil svojemu narodu težke žrtve; cene potrebščin rastejo, ljudje so prisiljeni krepko stisniti pas, število nezadovoljnejšev se bo pomnožilo, vendar generala vse to ne vznemirja. Tako ravna, ker je prepričan, da lahko samo s to politiko ozdravi Francijo ter ji vrne nekdanjo veljavo.

NEPRICAKOVANE POSLEDICE

Sovinišični dnevnik Messaggero Veneto piše v torkovi številki spet o bodočem slovenskem kulturnem domu v Trstu.

Dogodi se, da je demokrščanska vlada leta 1954 sklenila z Jugoslavijo dogovor o 480-milijonski odškodnini za svoječasno požgano mogočno poslopje Balkan ter se obvezala izplačati vsoto društvu Dom, ki je v rokah »titovcev«.

»Proti tej krivici, zmoti in nesmiselnosti, ki jih je zagrešila italijanska vlada«, pravi list, »so nastopile in se pritožile prve prav slovenske nekomunistične stranke«. Vprašanje je treba ponovno preučiti: dom, ki se zida »z denarjem vlade«, naj postane lastnina vlade ali tržaške občine in ti naj določita, kako se bodo posluževale poslopja »vse struje v slovenski manjšini«. Če se to ne zgodi, bo kulturni dom navadno protiitalijansko »gadje gnezdo«.

Pomoč, katero so gospodje pri Kat. glasu in Demokraciji iskali v zadevi kulturnega doma pri Italijanih, je imela torej za posledico, da zahtevajo sedaj laški nacionalisti zgradbo — zase. V njej naj bi gospodarili razni Bartolii, Franzili in drugi nasprotniki našega naroda.

Da je bila taka politika škodljiva, mora vsakdo uvideti. Vprašanje kulturnega doma, ki je po londonskem sporazumu namenjen vsej manjšini in ne le eni stranki, naj pravično rešijo med seboj Slovenci sami. To je nov razlog, zakaj je potreben Narodni svet.

MIKOJAN IN ČASNIKARJI

Podpredsednik sovjetske vlade Anastas Mikojan povzroča ameriški policiji precejšnje preglavice. Da bi se nanj ne izvršil atentat, ga noč in dan stražijo. Ko je pristal z letalom v New Yorku, so razmestili policiste celo na strehah. Gost se kljub vsemu trudi, da bi prišel, kjer le more, v stik s prebivalstvom.

Na poti proti Washingtonu je dal ustaviti avto pred obcestno gostilno ter se pomešal med ljudi. Ko se je razgovarjal s krčmarjem, so odprli televizijski sprejemnik, v katerem se je slučajno pojavil sam Mikojan. Tedaj so presenečeni gostje šele spoznali, kdo stoji med njimi.

Po svetu

FRANCIJA — V Franciji so izdelali gramofon, ki je velik kot pepelnik. Je zelo pripraven, ker ga lahko deneš v žep, ko greš na pot. Oddaje drobčenih plošč se slišijo zelo jasno.

OSREDNJA AZIJA: V Gangtoku na meji Himalaje so ljudje prvič videli kino. K predstavi so prišli tudi zastopniki oblastev, ki so po sporedu sklenili, da je v njihovi deželi vrtenje filmov za dobo desetih let — prepovedano. Kot vzrok so navedli, da bi jim moderni kino lahko skvaril mladino. Imajo prav.

SOVJETSKA ZVEZA — V Ašahabadu, glavnem mestu turkmenske republike, so odprli visokošolske tečaje za »ateistične vede«. Kdor položi z uspehom izpite, postane »doktor brezboštva«. Čemu so taki doktorji potrebni, si pameten človek zaman razbija glavo.

AMERIKA — V Port Washingtonu si je neki lovec kupil mladega lovskega psa. Ko ga je vzel s seboj na lov, mu je namesto ustreljene srake prinesel listnico s 60 dolarji.

NEMČIJA — Sredi novembra so v Duesseldorfu našli mamutov okel (mamut je predpotopna žival). Sodijo, da je žival poginila pred sto tisoč leti.

V botaničnem vrtu v Aachenu je neka gospa kupila lončnico. Ko jo je že plačala, je iz lonca prilezla okrog pol metra dolga kača, o kateri ni nihče vedel, od kod je prišla.

DANSKA — Danski lovci so te dni bili zelo začuden, ker so bile vse divje race, ki so jih ustrelili, na pol oskubene. Nekateri menijo, da so živali zgubile perje, ko so letele skozi pokrajine, ki so zastrupljene z radioaktivnimi delci.

INDIJA — V Indiji imajo za svete živali ne le krave, ampak tudi velike strupene kače kobre. Zelo so češčene zlasti v Bengaliji. V mnogih hišah drže posebne sobe za te svete »gostek«. Kdor obišče Indijo, je lahko pričča, kako se otroci igrajo s kobrami. Kače se ovijajo okoli otroških teles, ne da bi jim prizadele kaj hudega. Kljub temu umre v deželi letno 200 tisoč ljudi od kačjega pika.

ITALIJA — Pri Neaplju je rupa, ki jo imenujejo Pasja votlina, in sicer zato, ker v njej vsak pes zaradi ogljikovega dvokisa pogine. Strupeni plin pokriva, ker je težji od zraka, tla do višine enega metra.

NOVICE

Sovjetski velikaš išče tudi stike s časnikarji. Na sestanku mu je nekdo postavil zlobno vprašanje: »Ali je res, da ste prišli v Ameriko iskat posojilo za Sovjetsko Rusijo?«

Toda Mikojan ni prišel v zadrego. »Zakaj pa?« se je zasmehljajal. »Ali nam namestavate morda Vi ponuditi kako posojilo?« Vsi so se zakrohotali.

Časnikarji so se Mikojanu na drug način maščevali. Ko si je v Washingtonu pozorno ogledoval izložbo najnovejših knjig, so časopisi objavili drugi dan Mikojanovo sliko pred trgovino in v oknu napis v Rusiji prepovedane knjige: Dr. Živago — Boris Pasternak.

SMRT NA CESTAH

Božični in novoletni prazniki terjajo vsako leto svoje žrtve. Večina nesreč se pripeti zaradi prehitre in lahkomišelnosti ali pijane vožnje. Tako so letos naštel za božič v Združenih državah 781 smrtnih nezgod, kar je manj, kot so predvidevali.

Nekaj nesreč se je zgodilo tudi ob božičnih drevesih, ki so se po nerodnosti ljudi vžgala.

ČUDNO SILVESTROVANJE

Štirje francoski potniki so hoteli v Pisi na prav poseben način obhajati prihod Novega leta. Sloviti nagnjeni stolp v mestu so prevezali z močno jekleno vrvo ter jo začeli točno opolnoči na drugi strani vleči z avtom. Rekli so, da morajo stolp zravnati. Prej so pa popili precej steklenic šampanjca. Uspeh je bil, da se zvonik seve ni premaknil, pač pa avto razletel na dvoje. Ko so videli, da se vozilo ne da popraviti, so kar tam zaspali, kjer jih je drugo jutro prebudila policija.

LJUDOMILA POLICIJA

Poveljnik policije v New Yorku je dal na zadnji dan leta nabiti svojevrstne lepake. V njih je naznanil, da bodo proti jutru policijski avtomobili pobirali po cestah vse okajene osebe, in sicer ne zato, da jih odpeljejo v stražnice, temveč domov. In tako

so se res pustili novoletni pijančki mirno basati v policijske vozove, ki so jih brezplačno prevažali na njihova stanovanja.

LETEČA NUNA

Da redovnice vozijo avtomobil, ni današnji nič posebnega. Vidiš jih za krmilom po vseh mestih in tudi v naših krajih. Bolj nenavadno pa je, da krmarijo letala, kot beremo o 62-letni sestri Mariji Aquinas, profesorici fizike in matematike na nekem katoliškem vseučilišču v Združenih državah. Ko je med zadnjo vojno predavala dijakom o zakonih zrakoplovstva, jo je prijelo, da bi svoje znanje preizkusila v praksi ter je postala poklicna letalka. Do danes je vozila že lovca z več kot 1000 km brzine na uro in zdaj jo je povabila vojna mornarica, naj krmari še zrakoplov Congar, ki drvi hitreje kot zvok.

DOBRO JE UGANILA

V ameriškem mestu Baltimore živi lepa vedeževalka Mildred Vlado, o kateri pravijo, da ugane vsakemu gostu srečo in bodočnost. Pred kratkim se je spet eden javil. Pogledala je v stekleno kroglo in prerokovala: »V vašem poklicu boste imeli res hitre uspehe.«

In se ni motila. Prišlec se je izkazal, da je tajni policist, in na mestu aretiral prerokinjo Mildred, ker ni imela obrtnice.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU
vljudno vabi na

»IV. GLEDALISKI PLES«

10. januarja 1959 v vseh prostorih doma na stadionu »Prvi maj« pri Sv. Ivanu — začetek ob 21.00 uri
Igra orkester »Veseli veter«

Prodaja vstopnic in rezerviranje miz od četrtega, 8. jan. dalje v Tržaški knjigarni, Ul. sv. Frančiška 20, telefon 61-792 in eno uro pred začetkom pri blagajni dvorane.

NAŠIM NAROČNIKOM V INOZEMSTVU

Naročnike v inozemstvu, ki niso še poravnali naročnine, prosimo, naj to čimprej store, ker smo jim drugače prisiljeni list ukiniti.

Uprava

Sovjetska zveza je spet prehitela Ameriko

(Nadaljevanje s 1. strani)

howerjem, na katerem naj bi državnika skušala razčistiti ali vsaj ublažiti nasprotja, ki ločijo vzhodni in zapadni svet, predvsem pa omogočiti postopno splošno razoroževanje.

NADE ČLOVESTVA

Hruščev je že ponovno izrazil željo, da bi se sestal z Eisenhowerjem, a ni imel sreče, ker so se na zapadu bali, da gre le za poskus Moskve pognati klin med Ameriko in njene zaveznike. Da bi bilo Mikojanovo posredovanje učinkovito, je Hruščev tik pred odhodom svojega namestnika pognal v vsemirje Lunik. To je vizitka, s katero se je Mikojan predstavil Amerikancem.

Ves miroljubni svet upa, da bi bila njegova pot uspešna, v prvi vrsti pa, da bi se zapadne in vzhodne države sporazumele vsaj v vprašanju razoroževanja, ki se da

rešiti samo, če sta oba tabora vojaško približno enako močna. Nihče se namreč rad ne pogaja, dokler se čuti manjvrednega. To je glavni vzrok, da razgovori o razoroževanju doslej niso mogli naprej.

Zdaj, ko sta ali bosta v doglednem času nasprotna tabora vojaško povsem enakovredna, bo odstranjena glavna ovira sporazumu, od katerega je odvisna blaginja vsega sveta. Tekma v oboroževanju požira namreč silne milijarde, ki obremenjujejo ne samo ameriško in sovjetsko prebivalstvo, temveč tudi davkoplačevalce vseh ostalih držav, skoro primoranih, da se zavoljo varnosti in iz previdnosti same oborožujejo.

Vse dotlej, dokler se ta neznosna vojaška bremena ne odvale z ramen ljudstev, je resnični in trajni napredek človeštva silno oviran in skoro nemogoč.

S Tržaškega

Borba za uzakonitev naše šole

Zadnje dni decembra je imel Sindikat slovenske šole v Trstu redni občni zbor, na katerem je bil za glavnega tajnika izvoljen dr. Janko Jež. O poteku občnega zbora so že poročali drugi listi; tu bi navedli le nekaj misli, ki so se prav gotovo zbudile pri vseh, ki so poslušali poročila odbor-
nikov.

Odkar so bile po vojni slovenske šole v Italiji ponovno ustanovljene, je poteklo že 13 let. Ves ta čas je slovenska manjšina z zaupanjem pričakovala, da bo nova italijanska republika uzakonila slovenske šole. S tem bi bila izpolnila le svoje obveznosti, ki jih je prevzela z mirovno pogodbo in drugimi dogovori. Ta pričakovanja so postala še trdnejša po podpisu londonskega sporazuma l. 1954, s katerim je italijanska vlada potrdila svoje obveznosti do naše manjšine in sprejela nove. Določbe londonskega sporazuma, oziroma posebnega statuta, ki mu je dodan, so bile tako jasne, da si je človek težko predstavljati, da bi bilo kako slepomišenje mogoče. Sporazum določno govori o uzakonitvi šolstva, o dvojezičnosti, o pravicah Slovencev do zastopstva v javni upravi itd. itd. Naše zaupanje je bilo tembolj utemeljeno, ker je sosedna država Jugoslavija takoj londonski sporazum ratificirala in ga tudi začela izvajati: v bivši coni B lahko beremo na ulicah dvojezične napise, na sodnijah in uradih pripadniki italijanske manjšine lahko uporabljajo svoj jezik, stalež šolnikov na tamkajšnjih italijanskih šolah je uren, njihove šole so uzakonjene. Če je to storila Jugoslavija, smo si dopovedovali, bo isto prav gotovo storila Italija.

Na žalost pa moramo priznati, da smo se varali! Tisti med nami, ki so bili optimisti, so se o tem lahko dokončno prepričali, ki so poslušali poročila odbor-
nikov na občnem zboru.

Iz teh poročil namreč ne izhaja samo, da je do uzakonitve slovenske šole še daleč, temveč tudi, da se uzakonitev namenoma in načrtno zavlačuje! V Rimu sploh ni pristojnega urada, ki bi se ukvarjal s tem vprašanjem.

Iz tega izhaja, da so, dokler ne pride do uzakonitve naših šol, vse druge naše zahteve neizvedljive: ureditev staleža slovenskih profesorjev in učiteljev je nemogoča, ker za te ni mest na slovenskih šolah, katere pravno ne obstajajo; prav tako nemogoča je vključitev slovenskih šolnikov v tako imenovani »ruolo speciale transitorio« (prehodni stalež), ker gre za šolnike, ki poučujejo na šolah, katerih po zakonu še ni! Dokler ne izide šolski zakon, bi bilo nadalje

ČESTITAMO!

V soboto, 27. decembra 1958, sta si v svetoivanski župni cerkvi obljubila večno zvestobo dr. Darko Cerkvenc in gdč. Zinka Požar iz Trsta. Novemu paru želijo prijatelji in znanci mnogo sreče in zadovoljstva v novem življenju ter mu iskreno čestitajo.

Voščilom se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

neutemeljeno pričakovati, da bo Rim razpisal natečaje (konkurze) za mesta, ki pravno ne obstajajo!

To spoznanje je za nas zelo važno: ne morda zavoljo tega, ker bi bila naša borba nesmiselna, temveč zato, da se odslej ne bomo več dali uspravati z drobtinicami (polovična vožnja, »abilitazione didattica« itd.), prijaznimi nasmehi in praznimi obljubami, ter da končno premislimo sredstva in nove načine borbe za dosego naših ciljev. Dosedanja taktika se je namreč izkazala za neučinkovito.

M. B.

SV. IVAN

Koncert božičnih pesmi

V nedeljo je bil v župni cerkvi pri Sv. Ivanu koncert slovenskih božičnih pesmi, ki je privabil izredno veliko število tržaških Slovencev, tako da je bila svetoivanska cerkev nabito polna. Nastopili so združeni cerkveni pevski zbori iz domala vseh mestnih župnij ter zbora z Opčin in iz Doline. Pod vodstvom škedenjskega kaplana g. Dušana Jakomina so pevci občuteno odpeli več znanih slovenskih božičnih pesmi, ki na zares edinstven način opevajo skrivnost Kristusovega rojstva ter znajo v srcih vernikov ustvariti slovesno razpoloženje.

Priložnostni govor je imel ricmanjski župnik g. Albin Grmek, ki je obenem opravil slovesni blagoslov. Upamo, da se bodo slični koncerti ponavljali vsako leto ter postopno prešli v navado.

CEROVLJE

Prejšnjo nedeljo smo položili k večnemu počitku 72-letnega domačina Franca Legišo. Pokojnik je sicer več mesecev bolehal, vendar ni nihče mislil, da nas bo tako hitro zapustil. Bil je priden delavec in skrben družinski oče in se je do zadnjega živo zanimal za usodo svojega naroda.

Naj mu bo lahka domača zemlja. Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

OBVESTILO KOKOSEREJCEM

Kmetijsko nadzorništvo v Trstu bo tudi letos nudilo prispevek za nakup en dan starih piščet in valilnih jajc naslednjih odbranih pasem: Plymouth bela, New Hampshire in Rode Island Parmente.

Kokoserejci, ki žele dobiti prispevek, lahko naročijo pri Kmetijskem nadzorništvu v Trstu, ul. Ghega 6, najmanj 10 piščet ali 10 valilnih jajc enake pasme. Naročila se sprejemajo do 24. januarja. Pri tem je treba vnaprej plačati 120 lir za vsako piščet ali 60 lir za valilno jajce.

Piščeta in jajca bodo razdeljevali v marcu in aprilu.

NAROČNIKOM IZ TRSTA

Naročnikom iz Trsta smo v današnji številki priložili položnice. Prosimo jih, naj jih čimprej izpolnijo ter oddajo na najbližjem poštnem uradu.

Uprava

Virgilu Ščeku v spomin

Tudi njemu, je priznal, bi bilo seveda najljubše, če bi v Julijski krajini ne bilo Slovanov. Vendar dejstvo je, da tu bivajo že od 6. stoletja, kakor piše v svojih knjigah tudi tržaški zgodovinar Attilio Tamaro.

ENO JE PODEŽELJE, DRUGO SO MESTA

Ker so tukaj rojeni in državljani, jim Italijani, ki so vselej branili zatiranje vsakega rodu, ne morejo odrekati volilne pravice. Ta jim mimo tega pripada po mirovni pogodbi in ustavi.

In s kakšnimi sredstvi, se Ferluga vprašuje, naj se Slovani izločijo iz volitev? S posebnim zakonom? V sedanjih časih ne more nobena država, razen hotentotske, izdati takega zakona. Z nasiljem? S tem bi Italija padla v zmoto Avstrije, ki je z zatiranjem dala pobudo vsem iredentizmom. **Z nasiljem se ni zatrl še noben narod.**

21.

Dr. E. BESEDNJAK

In če bi tudi hoteli s silo preprečiti Slovanom dostop do volilnih žar, je to neizvedljivo. Katera politična organizacija bi mogla imeti za tako delo na razpolago tisoče oseb ter jih razpršiti do vseh volišč po obsežni Julijski krajini!

Te besede kapitana Ferluge so bile pametne in pravične, a fašistov, kot bomo še videli, niso prepričale. Razen tega so imele še hibo, da so veljala samo za podeželje, medtem ko je Ferluga za mesta priporočal popolnoma drugačen postopek. V mestna središča je Slované po njegovem izvečine »importirala Avstrija« in zategadelj so zoper nje »dobrodošla najodločnejša in najbolj prepričevalna sredstva«.

Sila, ki jo na podeželju tako vneto odklanja, mu je torej v mestih »dobrodošla«. Ko pomisli na Trst, kar naenkrat zataji vsa svoja načela in pozabi, kar je ravnokar zapisal, da se ni namreč »z nasiljem zatrl še noben narod«.

Spet sem imel priložnost spoznati, kako strašna bolezen je italijanski nacionalizem: celo v možeh, ki bi nam odkritosrčno radi pomagali, zamori v določenih trenutkih in vprašanih čut za stvarnost in pravičnost.

NAPAD NA ŽUPNIŠČE V BUZETU

Vsi opomini treznih Italijanov, da se z nasiljem ne sme in ne more preprečiti Slovenem in Hrvatom, da bi se poslužili zakonskih pravic ter si izbrali svoje zastopnike v rimski parlament, pa niso mnogo vplivali na fašiste. Črnosrajčniki so bili prepričani, da je najboljša priprava za bližajoče se volitve čim večje strahovanje našega ljudstva. Umišljali so si, da se bo slovansko prebivalstvo dalo preplašiti ter bo iz bojzljivosti ostalo na dan volitev doma.

Tako so se v noči od 7. do 8. marca spravili na župnišče v istrskim mestecu Buzetu, kjer je prebival ugledni in narodno zavedni dekan Flego, o katerem so vedeli, da ima velik vpliv na vse prebivalstvo v okolici. V Buzetu samem so Italijani tvorili krepko skupino, ki je obvladala vse javno življenje. V njihovih rokah je bila trgovina, Italijani so bili domala vsi obrtniki in gostilničarji, tu so imeli svoje hiše veleposestniki, medtem ko so bili Hrvati v manjšini. Mestece je pa bilo

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

BOŽIČNI PRAZNIKI V GORICI

Pred božičem je lilo kot iz škafov. Nihče ni zato upal, da bodo božični prazniki tako lepi in sončni, kot so v resnici bili. Slovenski verniki iz Gorice so imeli polnočnico v cerkvi Sv. Ivana. Sv. mašo je daroval msgr. Alojzij Novak, ki je imel tudi prisrčen nagovor. Med službo božjo so s kora donele prelepe slovenske božične pesmi.

Skoraj v vseh slovenskih domovih so postavili jaslice in božična drevesca. Vse dni so bile mestne ulice, zlasti glavne, tako lepo razsvetljene kot še nikdar doslej. Z dreves pred kavarno Garibaldi, v mestnem vrtu in pred prefekturo je žarelo nešteto lučk.

Vso ljubezen za lepo božično pesem pa so goriški Slovenci pokazali zlasti pri pevskem koncertu v stolnici, ki je bil zadnja nedelja v starem letu. Pod vodstvom prof. Fileja je nastopilo okrog 150 pevcev iz Gorice, Pevme, Števerjana, Jazbin, Doberdoba, Rupe in Jamelj. Ko so odpeli Sveto noč, blažena noč in po priložnostnem govoru so združeni pevski zbori nastopili z vrsto izbranih slovenskih božičnih pesmi. Slavje se je zaključilo s slovesnim blagoslovom, ki ga je opravil msgr. Novak.

Pri vseh letošnjih cerkvenih prireditvah smo opazili tudi veliko naših sester in bratov iz Jugoslavije. Tudi v Sloveniji so bile za božične praznike vse cerkve polne, čeprav so uradno to bili delovni dnevi. Ne vemo, čemu današnji voditelji še ne proglašajo božiča za dela prost dan, če že ne zaradi drugega zato, da se spoštuje globoko versko čustvovanje ljudstva, katero ga je izpričalo že v prvem letu nove vladavine, ko je 95 odstotkov staršev zahtevalo verski pouk v šoli. Čemu se otroci vernih staršev silijo na sam božič in vse druge božične praznike v šolo in verni delavci na delo?

GORIŠKI MESTNI SVET

Pred Novim letom je goriški občinski svet imel dve seji, in sicer v ponedeljek, 29., ter v sredo, 31. decembra. Prva je bila izredno burna in nekaj trenutkov celo divjaška. Za to ima glavno zaslugo monarhist Pedroni, ki se rad postavlja v vlogo čuvaja goriškega italijanstva in pri tem grobo žali svoje tovariše. To pot je z levjo srboritostjo napadel slovenskega svetovalca dr. Sfiligoja, čeprav je ta odobral Pedronijev predlog, naj svet zahteva, da se prekliče predlog ministrstva za sodstvo, po katerem naj bi se ukiniti okrajni sodišči v Gradiški in Krminu.

Dr. Sfiligoj je samo še dodal, naj se Sovodnje in Števerjan priključita goriški preturi, kot je bilo vse do leta 1947, ko so prvo občino podredili sodniji v Krminu,

drugo pa sodniji v Gradiški. To zahtevo pa je Pedroni smatral za napad na italijanstvo Gorice in začel naravnost besneti.

Pedronijev in Sfiligojev predlog je odobrila komunist Battello ter predlagal, naj se sestavi skupna resolucija, ki naj se odpošlje na pristojno mesto.

Po kratkem odmoru je župan dr. Bernardis tovariše obvestil, da bodo o zadevi sklepali prihodnjič, češ da mora svet prej obnoviti pogodbo z avtobusnim podjetjem ATA. Po poročilu odbornika Poterzia, ki je med drugim povedal, da se je ATA obvezala obdržati dosedanje število prog in voženj, je svet sklenil podaljšati za eno leto pogodbo z omenjenim podjetjem.

Na seji v sredo so svetovalci zopet dolgo proučevali vprašanje sodnij na Goriškem. Najprej so razpravljali o predlogu dr. Sfiligoja glede priključitve Sovodnj in Števerjana goriški preturi. Proti Sfiligojevemu stališču se je odločno postavil dr. Pedroni, češ da je treba ohraniti današnji sodnijski ustroj v goriški pokrajini samo zato, da se brani italijanstvo Goriške, kar pa hoče dr. Sfiligoj onemogočiti.

Voditelj demokristjanov Calderini je že na prejšnji seji načelno zagovarjal dr. Sfiligojev predlog in je enako stališče zavzel tudi v sredo. Dr. Bernardis, o katerem gre glas, da ni več krščanski demokrat, pa je v odločilnem trenutku potegnil s Pedronijem in ne z načelnikom krščanskih demokratov. Zahteval je naj se o Pedronijevem ter Sfiligojevem predlogu glasuje ločeno.

Sovražno stališče dr. Bernardisa je še toliko manj razumljivo, ker mu je bil dobro znan sklep, ki ga je svoj čas sprejel pokrajinski svet na Bratuževo pobudo, da naj se Sovodnje in Števerjan priključita goriški preturi, na kar ga je svetovalec Bratuž tudi na tej seji ponovno opozoril.

Za predlog, naj se Sovodnje in Števerjan priključita goriški preturi, so glasovali Sfiligoj, Bratuž in Battello; Calderini in saragatovec Sdrigotti sta se glasovanja vzdržala; drugi so glasovali proti.

Za Pedronijev predlog so glasovali vsi svetovalci, razen dr. Sfiligoja in Bratuža.

Bojimo se, da bodo morali Sovodnjci in Števerjanci še dolgo hoditi na sodnijo v Gradiško in Krminu, toda naša borba se bo nadaljevala in prej ali slej bodo Števerjanci in Sovodnjci zmagali, ker sta pamet in pravica na njihovi strani.

IZ PEVME

Pevmčani opozarjajo mestno upravo, naj čimprej poskrbi, da se odstrani smrad, ki se iz silosov na pol državne Ustanove treh Benečij širi po vsej okolici. Ko jemljejo krmo iz silosa, nastane tako neznosen smrad, da ga bližnji stanovalci in zlasti naši malčki v otroškem vrtcu sploh ne morejo prenašati. Zato povsem upravičeno zahtevamo, naj si Ustanova treh Benečij, če ne gre drugače, zgradi silose ob Soči, shrambe za krmo nikakor pa ne morejo ostati v neposredni bližini otroškega vrtca.

NOV ZDRAVNIK

Na vseučilišču v Milanu je bil pred kratkim proglašen za doktorja vsega zdravilstva g. Niko Gruden iz Gorice. Novemu zdravniku iz srca čestitajo vsi njegovi prijatelji in znanci iz Trsta ter Gorice.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

obdano tik do srednjeveškega obzidja od izključno hrvatskega kmečkega prebivalstva.

»NA POMOČ! NA POMOČ!«

Sredi omenjene noči so se iz buzetskega župnišča naenkrat čuli obupni klici na pomaganje. Vpitje je bilo zelo glasno, a glej čudo, nihče ga ni slišal. Niti finančni stražniki, stanujoči nekaj korakov od župnišča, niti orožniki in sploh noben človek v mestu. Pač pa sta ga čula dva kmeta onkraj mestnega obzidja ter prihitela, da vidita, kaj se godi.

Ustavila sta se pod oknom župnišča, kjer jima je dekanova nečakinja povedala, da skuša skupina oboroženih fašistov vdreti v hišo. Razbijajo po vratih in streljajo iz samokresov.

Kmeta sta se oddaljila in hitela v okoliške vasi opozoriti prebivalstvo, da je dekan Flego v nevarnosti. Čez nekaj časa so se začela razsvetljevati okna na kmečkih hišah v vaseh Strpedu in Sv. Martinu, kjer je iz cerkvene stolpa zadonela plat zvona.

Istočasno so se začeli v mestu streljati iz revolverjev in pušk. To so bili fašisti, ki so se bili odstranili od župnišča ter krenili proti hrvatskemu Narodnemu domu. Tu so spet razbijali po vhodu in zahtevali, naj se jim odpro vrata. Ker jih stanovalci niso hoteli ubogati, so začeli streljati v okna poslopja, okoli katerega je drugi dan ležalo več deset izstrelkov. Med pokanjem se je čul glas trobente, ki naj bi stanovalce Narodnega doma splasil in nagnil k predaji.

VES BUZET NA NOGAH

Zelo čudno je bilo, da tudi tega streljanja in trobentanja ni v mestu spočetka nihče slišal. Orožniki so bili gluhi. Šele ko se je razlegla iz okolice plat zvona in so se zasvetile kmečke hiše, se je Buzet zdrnil. V hipu je bilo vse na nogah.

Orožniki so se javili v župnišču, da po prestani nevarnosti vzamejo dekana pod svoje varstvo. Medtem se je razširila po mestu novica, da se okoliški kmetje zbirajo, ker nameravajo naskočiti Buzet in ga zažgati. Nekateri meščani so se jeli oboroževati in hoteli k mestnim vratom, da bi odbili bližajoči se napad, drugi so mislili, da je varneje zapustiti mesto. Posebno preplašene so bile ženske.

Po ulicah se je razlegal jok otrok, ljudje so prihajali iz stanovanj s svetilkami in klicali: »Proč od tod! Ven, ven v okolico!«

Do napada hrvatskih kmetov na Buzet ni prišlo. Ko so zvedeli, da se dekanu Flegu ni nič zgodilo, so se nekoliko pomirili. Vest o nameravanem naskoku na mesto je bila zlagana. Toda razburjenje in strah, ki so ju prestali meščani, bi bila prav lahko izostala, če bi bili orožniki storili svojo dolžnost ter pravočasno zgrabili fašistovske hudodelce, ko so hoteli vdreti v dekanovo stanovanje.

POMIRJEVANJE LJUDSTVA

Predrznost črnosrajčnikov je prešinila z globokim ogorčenjem vse Hrvate v okolici Buzeta. To se je videlo že po tem, da se je naslednji dan javilo pri dekanu Flegu okoli 200 kmetov, ki so mu zagotovili, da ga bo ljudstvo, če bi bil spet ogrožen, z vsemi sredstvi branilo.

(Nadaljevanje)

KLOBUCARNA

M. Leban

GORICA — UL. RASTELLO — Tel. 39 07

Lepa izbira moških klobukov - tudi znamke »Panizza« - ter ženskih klobukov, čepic, dežnikov itd.

Beneška Slovenija

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Smatramo za potrebno, da opozorimo slovensko javnost na odprto pismo, ki ga je v zadnji številki priobčil Matajur, glasilo Beneških Slovencev. Pismo, ki ga je podpisal J. N., se glasi: »G. urednik! Furlanski socialisti so imeli v dneh 7. in 8. decembra v Vidmu svoj XII. pokrajinski kongres. Tega kongresa so se udeležili tudi delegati slovenske narodnosti naše pokrajine, ki so v diskusiji posegli vmes z besedo. Zastopnik tipanske občine je zborovalcem s številkami in konkretnimi podatki razložil, v kako obupnem ekonomskem in kulturnem stanju se nahajajo naši ljudje in kako oblasti neprestano nadaljujejo z raznarodovalno politikou.

To je bilo prvič v zgodovini našega naroda, da smo slišali v Vidmu v okviru kongresa kake italijanske stranke izjave, ki se tičejo revnega življenja nas Slovencev na Furlanskem. Furlanskim socialistom je zastal dih, ko so slišali opis ekonomskega stanja naših vasi, ki jim ga je predložil zastopnik iz Tipane. Nihče ni odprl ust, da bi branil našo ubogo manjšino. Kar je najbolj žalostno, pa je to, da so prekinili govor našega zastopnika, ko je prešel na vprašanje zaščite naše narodne manjšine.

Kaj pomeni vse to? Kako to, da so furlanski socialisti, ki so se kazali pred volitvami tako naklonjene nam Slovincem, danes preslišali potrebo, da se morajo narodne manjšine braniti?

Pa še nekaj. Kako to, da furlanski socialisti niso ob končni resoluciji kongresa hoteli sprejeti zahtevo socialistov slovenske narodnosti, ki so prosili, da bi se vanjo vključilo tudi vprašanje obrambe jezikovne manjšine pri nas?»

Uredništvo Matajurja je k pismu natisnilo naslednjo pripombo:

»Tudi ti so se slabo izkazali napram manjšinam«.

Nadaljnje vesti

V novembru je bil pri nas kljub mrazu precej živahen obmejni promet; saj je skozi tukajšnje prehode prišlo v Italijo kar 13.573 Jugoslovanov, v Jugoslavijo pa je odšlo 3.310 italijanskih državljanov.

Med kmetovalce v občinah Nadiške doline so zastopniki Kmetijskega nadzornišva pred kratkim razdelili nad dva milijona lir prispevka za nakup semenskega krompirja. To je le kapljica v morje naše gospodarske bede.

Sredi decembra je naš občinski svet izvolil g. Gina Korediča za občinskega odbornika. Prejšnji odbornik Ivan Koren je namreč, kot smo poročali, umrl.

Občinski možje so nato odobrili proračun za leto 1959 ter potrdili načrt nove srednje šole v našem trgu, ki bo stala 89 milijonov lir. Sklenili so tudi ustanoviti skupno s sovodenjsko občino konzorcij za babiško službo ter določili novo lestvico za trošarino v letu 1959.

IZ TIPANE

Tudi v naši vasi je za božične praznike življenje nekoliko veselejše kot v drugih dneh. O božiču se namreč mnogi naši izseljenci vrnejo domov, ker žele prebiti praznike v domačem krogu. Tu si naberejo novih moči za nadaljnjo težko borbo v tujini.

Danes žal ne morejo upati, da se bo križeva pot izseljenštva kdaj končala, ker ni

nikogar, ki bi se resnično brigal za to, da bi se gospodarsko stanje Beneške Slovenije zboljšalo. Nikogar ni, ki bi skušal poskrbeti, da bi naši delavci mogli doma toliko zaslužiti, kolikor potrebujejo za življenje. Zato bodo mnogi naši ljudje po kratkem obisku in veselju pod domačim krovom morali spet oditi za kruhom v mrzlo tujino.

Taka je usoda ogromnega dela Beneških Slovencev že več desetletij, posebno pa še mnogih naših sovaščanov.

Dopisi iz Goriške

IZ RUPE

Predpreteklo soboto je zaradi obolelega domačega gospoda župnika Karla Reje daroval sv. mašo naš domačin gospod Cotič, med katero sta si obljubila večno zvestobo gđc. Dora Maraž in g. Mladen Uršič, ki sta oba učitelja. Novoporočencema želimo iz vsega srca obilo božjega blagoslova in zadovoljstva na njuni novi življenjski poti. Voščilom se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

IZ JAMELJ

Z velikim zadovoljstvom sporočamo, da je tržiško gradbeno podjetje Ruggero Pin pred božičnimi prazniki pokrilo naše novo ljudskošolsko poslopje. Veselega »likofa« v Pahorjevi gostilni sta se v družbi delavstva udeležila tudi župan in občinski odbornik Jožef Pahor. V lepem poslopju sta dve veliki učilnici in dve stanovanji za učitelje. Šola stane okrog 13 milijonov lir.

Naše delovišče pridno popravlja občinsko cesto in gradi na nekaterih mestih novo, ki vodi iz spodnjega dela vasi v stare Jamlje.

64

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Elizabetha je prevedla celo več Shakespearovih dram v grščino.

V prekrasni okolici in na samotnih čerch otoka je preždel ure in ure. Najraje je opazovala, kako se spreletavajo v sinjini morja in neba beli galebi. Zagledala je v njih svojo podobo. Zazdelo se ji je, da je sama postala galeb v vetru. V svoj pečatnik je dala vrezati galeba v poletu. Hčerki Valeriji je pisala, da mora galeb vedno dalje in v višine; v lastovičjem gnezdu ni njegov dom. Tako tudi ona nima doma, vedno gre naprej kot galeb brez miru in cilja.

V parku vile na Krfu je ukazala postaviti spomenik sinu Rudolfu. Izklesal ga je italijanski kipar Chiattonne. Ko so spomenik odkrili, je cesarica par minut strmela v sinove poteze. Nato pa jo je stresel jok. Že naslednje jutro je spet ukazala na pot.

Cesar je bil za ženo v resničnih skrbeh. Prejšnje čase je neprestano hodila, da si je celó zdravje pokvarila. Vsako novo dvorno damo so morali zdravniki preiskati, ali bo zmožna spremljati cesarico na divjih poho-

dih. Zdaj pa je Elizabetha živela skoro brez hrane. Že prej ni dosti jedla, ker se je bala, da se zdebela. Zdaj pa se ji jesti niti zljubilo ni. Živela je kot galeb v omotični sinjini.

Tudi tuje časopisje je že začelo širiti čudne novice o cesarici. Splošno so vsi namigovali, da se ji je omračil um. Njen učitelj grščine Barker, da je v resnici le psihiater, katerega ji je vlada skrivaj postavila ob stran, da jo nadzira. Bolezen neprestane peš hoje jo je zopet tako napadla, da je po otoku begala najraje v dežju in vetru brez dežnika in se vračala do kože premočena spat. Nenadoma se je odločila, da bo vilo Ahilejon prodala. Pisala je možu, da bo izkupiček dala hčerki Valeriji in njenim otrokom, ker ne ve, kaj bo še prišlo. Cesar ji je zaskrbljen odpisal, da je upal, da bo na jugu ob morju našla malo miru in si zdravje popravila. Njena odločitev pa, da mu daje misliti, ker se odpoveduje zadnjemu tihemu pribežališču, in da bo odslej še bolj begala po svetu. Milanski list Secolo je pa prinesel veliko poročilo, da namerava macedonski

ropar Atanzij s svojo tolpo napasti otok, ujeti cesarico in zahtevati zanjo velikansko odkupnino. Take novice so tudi vladne kroge razburjale. Od cesarja so skoro zahtevali, naj cesarico pokliče domov, da ne bo trpel ugled države.

Beganje predzadnje avstrijske cesarice se je zdaj sprevrglo v resnično blodenje preganjane duše.

»Le kamen sem ostala«

V nobenem kraju Elizabetha ni imela obstanke. Tak nemir jo je pretresal, da je parkrat v tednu ukazala, naj ji prinesejo postelj v drugo spalnico. Opustila je vse zabave, tudi branje. Vleklo jo je neprestano na dolge sprehode.

Tu je v resnici tekala, kot da beži pred lastno senco. S črno pahljačo in črnim sončnikom je zakrivala svoj obraz. Ni pustila, da bi ljudje videli, kako jo je strl sovražnik, ki se ga je najbolj bala — bolest in leta. Tudi sonce in veter, dež in nevihte, ki so jo spremljale na samotnih sprehodih, so ji razrile lica in pustile sledove na nekoč snežnobeli koži. Od mladostne krasote ji je ostala le še vitka postava. To je skušala obdržati za ceno vsake žrtve. Neznansko se je bala, da se zdebela. Visoka 172 centimetrov, je tehtala okrog 50 kilogramov. Teža se ji je zdela preobilna in zato je začela piti karlovovarsko vodo.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

EGIDIJ VRŠAJ

FILMSKA UMETNOST

Proti Chaplinu je grmel sam Hitler, a v Združenih državah so ga obtoževali, da jih hoče zaplesti v vojno. Pod to obtožbo je bila že določena za 7. december 1941 sodna razprava proti Chaplinu, a ponoči so japonske bombe razbile Pearl Harbour in — tragikomični proces.

Kar je bil Griffith za Amerikance, je bil Eisenstein za Ruse. Oblikovno sta se orjaka celo drug pri drugem učila, a vsebinsko sta se razšla. Eisenstein je bil nedosegljiv v montaži ter je ustvaril klasična dela (Stavka, Oklepnicca Potemkin, Oktober). Zadnji film je snemal leta 1948. Režimovci so igrali drugi del njegovega Ivana Groznega. Neko jutro so umetnika našli mrtvega za pisalno mizo, skrušenega nad študijami za novi, drugi del.

Svetovnega kova so tudi razni ruski režiserji, med njimi: Vsevolod Pudovkin (Mati, Konec Petrograda, Admiral Nahimov — slednji film so režimovci leta 1946 grajali), dalje Eisensteinov sodelavec Georgij Aleksandrov (Pastir Kostja), Sergej in Georgij Vasiljev (Capajev), Kozincov in Trauberg (film iz leta 1946 Navadni ljudje so režimovci obsodili), Aleksander Dovženko (Zemlja) in Gruzinec Čiaureli, ki je bil zastopan na letošnjem beškem festivalu.

UMETNOSTNA TEORIJA

Zadnji, a vendar najvažnejši del filmske proizvodnje je njena umetniška stran. Pred pogovorom o umetniškem filmu pa moramo spregovoriti dve besedi o umetnostni teoriji.

Stari Grki so umetniško vrednost merili po katarzi, to je po »očiščenju«: drama je bila umetniška, če je gledalce očistila, da so bili po predstavi boljši. Merilo za umetnost je bil torej njen vpliv na nravi in čustva ljudi, ali njeno družbeno poslanstvo.

Umetnina sestoji iz dveh prvin: iz oblike in iz vsebine. Oblika so izrazna sredstva, kot n. pr. jezik, slog, način umetnikove izpovedi. Vsebinska je umetnikova resnica, to je stvarnost, kot jo umetnik doživlja in tolmači.

Umetnina mora imeti pomembno, razumno in pristno vsebino, ki je odraz življenjske problematike. Z izpovedanimi resnicami človeka očiščuje ter mu kaže pot v boljše bodočnost. Po svetovnem nazoru sodimo, kaj je dobro ali zlo, kaj resnica ali laž, kaj dober ali slab odnos med ljudmi. Njavno jedro ter njena poglobljena ideja določata v največji meri vrednost umetnine.

Ustvarjalna sila se kaže hkrati v izbiri vsebine in pogloblitve misli ter v načinu umetniške obdelave, to je v obliki. Umetnina je istočasno resnica, dobrota in lepota.

Vsaka umetnost ima posebna izrazna sredstva, po katerih se loči od drugih umetnostnih panog. Tako ima književnost za izrazno sredstvo pisano besedo, gledališka umetnost govorjeno, glasba ritem in melodijo, likovna umetnost črto in barvo, plesna umetnost ritem in krettno.

Posebna izrazna sredstva filmske umetnosti so neme ali zvočne gibljive slike, posnete v različnih planih, iz različnih zornih kotov, sestavljene v celoto po določenem zaporedju.

Vse posnetke je treba postaviti v smiselno zvezo ter jih združiti v filmsko enoto. To je sestav, spoj ali montaža. Poznamo pripovedno spajanje in ustvarjalno spajanje. Prvo združuje posnetke po časovnem zaporedju dogodkov, drugo po zaporedju misli in občutkov. Dandanes prevladuje ustvarjalno spajanje in prvi postopek velja za primitivnega.

SESTAVljena UMETNOST

Film, in to je njegovo bistvo, je sestavljena umetnost, ker povzema vse druge umetnostne panoge ter hkrati govori v vseh njihovih jezikih — v sliki, v besedi, v glasbi. Predstavlja skupni uspeh vseh filmskih osebnosti — režiserja, scenarista, skladatelja, snemalca, scenografa, koreografa in igralcev.

Režiser je vrhovni ustvarjalec filma. On je umetnik, ki združuje vse filmske osebe v enoto ter vsa izrazna sredstva v skladno skupnost. Umetniško delo režiserja se pričinja pri režijski obdelavi scenarija ter zaključni s spajanjem posnetkov v film.

»Režiser mora dobro poznati,« pravi Rus Čiaureli, »sedanja in preteklo likovno umetnost. Dovolj mora biti seznanjen z glasbo in posebno z narodnimi pesmimi. Dovoščeno mora poznati filmsko tehniko in njene izrazne možnosti. Režiser odloča o usodi dela s tem, da v sebi kot v žarišču zbira, zedinja in ureja ustvarjalnost pisatelja, snemalca in igralca.«

Scenarist tekmuje najbolj z režiserjem po važnosti osebnosti v filmski umetnosti. »Zame,« je dejal ugledni ameriški režiser William Wyler, »je vsebina vedno osnovni del filma. Po dobrem scenariju ne nastane vselej dober film, po slabem pa ne bo nikoli nastal dober film.«

Pogoji za scenarij so enaki kot za druge umetnine: znanje, nadarjenost in jasna misel, kaj hočemo povedati s filmom. Scenarij torej postane umetnina in književna zvrst, kadar je tako napisan, da ga bralec ne glede na film prebere z enakim užitek kot dobro novelo, roman ali dramo.

O filmskih zvrsteh naj omenim tri, katere imamo v Trstu največ priložnosti videti: filmski tehnik, igrani film in dokumentarni film.

Tednik nam poroča o novicah, igrani film vsebuje umišljeno okolje in vsebino, za kar v resničnem življenju dobimo le gradivo. Resnične ljudi nadomeščajo igralci. Dokumentarni film opisuje resnične dogodke, ki naj se kot dokument ohranijo potomcem. Ima dejanje, katero gibljejo ljudje, ki zares doživljajo dogajanje v določenem času in okolju.

Posebno pozornost velja posvetiti umetniškemu dokumentarnemu filmu. Iz zgodovinskih dokumentov izberejo pisatelji najznačilnejše podatke ter jih umetniško oblikujejo. Po resničnem dogajanju obnovljene prizore snemajo z ljudmi, ki so dogodke res doživljali, ali z igralci, ki dogodke le obnovljajo, ali z obojimi hkrati.

Na tem mestu toplo priporočam ogled umetniških dokumentarnih filmov, ker so preprosto sredstvo za vzgojo umetnostnega okusa. Po drugi strani vneto odsvetujem kriminalke, ker pošljejo po zlu sleherni umetnostni okus ter kot rak razkrajajo človekovo osebnost.

Egipčani in Pasternak

Veliki kairski časopis Al Ahram je objavil izid neke ankete pri egipčanskih pisateljih. Odgovoriti so morali na vprašanje: »Kaj bi storili vi na Pasternakovem mestu?« V odgovorih se je velik del egipčanskih pisateljev pokazal sovražnega do zahanja. Mnogi niso odobrvali podelitev Nobelove nagrade Pasternaku, ali pa se skladajo s Pasternakovo odklonitvijo nagrade, češ da je bila podeljena zgolj iz političnih razlogov. Med tistimi, ki so se izrekli, čeprav delno s pomisleki, za sprejem nagrade, je pisatelj Ihsan Abdel Kaddus, ki je odgovoril: »Prepričan sem, da je bila največja napaka, ki jo je storila Sovjetska zveza, kadar je prisilila Pasternaka k odklonitvi nagrade... Če bi predložili mene za to nagrado, bi je ne odklonil, kajti to bi bila čast tudi za mojo domovino, in jaz se moram za tisto, kar sem napisal, tudi moško postaviti!« S tem je posredno kritiziral Pasternaka, ker se je vdal. Zabaven pa je bil odgovor Taufika El Hakima: »Odkloniti denar? Tako stvar bi moral še temeljito premisliti. Zavisi od tega, kako velika je nagrada!«

KROZEK SLOVENSkih IZOBRAZENCEV V TRSTU vabi na sestanek, ki bo v petek, 9. januarja, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje časnikarja Franca Jeze:

NASA KULTURA NAJ BO ŽIVA IN RAZGLEDANA

Po predavanju pomenek o bodočem delovanju krožka.

»Film,« je dejal Maksim Gorki, »s tem, da prikazuje na platnu zločine, vpliva na živalske občutke nekaterih ljudi, kviri drugim domišljijo in otopenja pri tretjih čut odgovornosti za zločinska dejanja.«

V Združenih državah priznavajo, da je film eden glavnih vzvodnikov za mlade zločince. Casnikar Robert Rice je napravil preiskavo o mladinskem kriminalu ter je ugotovil, da samo v New Yorku deluje 150 mladih tolp. Posrečilo se mu je napraviti intervju z vodstvom ene izmed njih. Dovolite, da navedem odstavke iz popisa tega srečanja.

»V pogovoru z menoj,« pravi Rice, »so komaj premikali ustnice, kot bi govorili iz trebuha. Vsi so skušali govoriti čimbolj neprizadeto, da bi se na obrazu stalno odražal izraz človeka, ki je samega sebe gotov. Vsi so se trudili hoditi z lenimi, dolgimi koraki in nihajoč v ramenih. Vsak izmed njih je bil boljši ali slabši posnetek hollywoodskih igralcev gangsterjev.«

FILMSKA KRITIKA

Za kritiko je potrebno dvoje: izobrazba in umetnostni okus.

Najprej gre za oceno posameznih sestavin filma (scenarija, glasbe, scenografije, igranja), nato za oceno združitve sestavin v skladno enoto ob presoji lepote, resnice in dobrote v filmu kot celoti. S kritiko celote presodimo silo in globino režiserjevega tolmačenja življenjskega dogajanja.

Poleg izobrazbe je potreben umetnostni okus. Okus je čut za lepoto, za razumevanje, ki v nas vzbuja čustva ugodja, ubranosti, skladnosti, plemenitosti. Naravno lepo je izraz narave, umetniško lepo pa delo človeka.

Okus oblikujemo z estetiko ali lepoznanstvo vzgojo. To je delo opazovanja in razmišljanja, pri čemer so nam v pomoč čustvene spoznavne ter izobraževalne v umetnosti. Okus spada med osnovne sestavne dele človekove osebnosti. Za njen napredek se je treba vzgajati ne samo znanstveno in kulturno, ampak tudi npravno in estetsko. Tako človek zaživi popolnejše duhovno življenje, a popolnost je sreča, ki je končni cilj človeštva.

Umetnost, lahko poudarimo za zaključek, ima skupno s filozofijo in religijo to, da obravnava velika vprašanja človeške usode ter predstavlja odmev, ki ga ta velika vprašanja vzbujajo v globinah duševne ubranosti iz čutnih in duhovnih spoznav.

Tudi za umetnost in umetnostni okus je torej potreben duševni napor, ker je pač življenje, kot je dejal nekdo, neprestano spreganje glagola »delati«.

(Konec)

KULTURNE VESTI

PISATELJI NA UKAZ

Predsednik sovjetskih književnikov Sobolev je razposlal okrožnico, kako naj pisatelj piše. Predvsem mora vzeti kot snov romana ali povesti sedanja stvarnost. Posebno mlajši pisatelji naj nikaner segajo po preteklosti ali po snovi iz meščanskih krogov. Pesmi naj pojejo o razvoju socialistične demokracije, o boju proletariata in podobnem. Sobolev je pozabil, da kjerkoli so pisali po naročilu, je slovnost propadala, zato bo tudi z njegovimi ukazi življenje kmalu pometlo.

KULTURNI STIKI

Ameriški časopis The Atlantic Monthly je ob koncu leta posvetil posebno številko italijanskemu slovnstvu in italijanski umetnosti. Uvodna članka sta napisala predsednik Gronchi in Fanfani. Sledil pregled italijanskega slovnstva, ki ga je sestavil Giovanni Grapin. V drugem delu se pa vrstijo odlomki iz sodobne italijanske poezije in proze do najnovjših dni.

● V Rusiji je izšla knjižica, ki opisuje obrambo Leningrada med zadnjo vojno, ko so Nemci oblegali mesto. Obramba Leningrada ni tako znana kot tista Stalingrada, a ni nič manj zanimiva. Delo, ki ga je napisal zgodovinar V. E. Zubakov, ima naslov Junaški branilci Leningrada. Nedavno je izšel tudi roman »60. vzporednik«, v katerem pisatelja Karajev in Uspensky opisujeta ta boj.

● Pri založbi Vallecchi v Firencah je izšla knjiga Giovannija Papinija La seconda nascita (Drugo rojstvo). V njej so zbrani spisi, v katerih ta italijanski katoliški pisatelj razkriva, kako se je spreobrnil. Dokler je bil živ, ni hotel objaviti teh spisov. Delo je bilo sprejeto z velikim zanimanjem.

GOSPODARSTVO

Gospodarska slika ob novem letu

Preveč bi tvegali, če bi hoteli danes napovedati, kako se bo gospodarstvo v novem letu razvijalo, ker ne moremo natančno presoditi, kakšne posledice bodo povzročili ukrepi, ki so postali veljavni v začetku leta. Najvažnejši ukrepi so ustaljenost in zamenljivost valute ter začetek skupnega evropskega tržišča.

Italijanska lira je danes vezana na ameriški dolar v razmerju 620 do 629 lir za dolar. Razlika med najnižjo in najvišjo ceno dolarja je tako nizka, da ne more biti nobenega spekulativnega gibanja med obema valutama. Slično ustaljenost imajo tudi nemška marka, francoski frank in angleški šterling, se pravi najvažnejše valute na svetu. Ustaljenost valute pa je prvi pogoj za zdravo trgovino in tudi za zdrav razvoj gospodarstva v notranjosti države. Najnovejši ukrep bi torej moral imeti blagodejen učinek na gospodarstvo.

Mnogo večji vpliv na gospodarstvo Evrope pa bo imel začetek skupnega evropskega tržišča. Preden bo to tržišče popolnoma organizirano, bo preteklo 12 do 17 let, toda letos so stopile v veljavo važne določbe, in sicer: med včlanjenimi državami, to je med Italijo, Francijo, Nemčijo, Belgijo, Nizozemsko in Luksemburško, se takoj znižajo za 10% vse carine, za 20% pa se zvišajo količine blaga, ki si jih te države izmenjujejo na podlagi posebnih trgovinskih dogovorov. Po 12 do 17 letih pa ne bo med navedenimi državami nobenih carinskih meja. V Evropi bo tako nastala gospodarska skupnost, ki bo imela kakih 180 milijonov ljudi, torej toliko kot ZDA.

Skupno evropsko tržišče bo brez dvoma naletelo na različne težave. Kot primer navajamo samo vino. Sorazmerno nizke cene italijanskega in francoskega vina bodo prav gotovo hudo skrčile — če ne uničile — vinogradništvo v Nemčiji. Kvaren vpliv pa bodo nekatere panoge nemške industrije imele na italijansko gospodarstvo in takih primerov bo mnogo. Ker pa bo preteklo 12 do 17 let, preden bo gospodarstvo v prizadetih državah uravnovešeno, državniški upajo, da bo mogoče vse take težave premagati.

Zastoj v gospodarstvu

Omenjena ukrepa bosta gotovo močno vplivala na gospodarstvo, a njegov letošnji razvoj je odvisen v glavnem od dediščine, katero je zapustilo leto 1958. Ta pa ni ravno rožnata.

Po Marshallovem načrtu za preureditev oziroma obnovo evropskega gospodarstva je dobila Italija mnogo stotin milijonov dolarjev. S to pomočjo, z dolarskimi posojili in oboroževalnimi naročili je Italija razvila močno industrijsko dejavnost, ki je čedalje bolj naraščala. Industrijska dejavnost se je vsako leto dvigala za več odstotkov: v primeri z letom 1956 je leta 1957 narasla za 8,8 odstotka. Leta 1958 se je industrijska dejavnost sicer dvignila, a komaj za 1,3% v primeri z l. 1957. To pa pomeni, da je nastal v celotni industrijski dejavnosti nekakšen zastoj. Kdor pa ne napreduje, bo

verjetno v kratkem nazadoval. S tem bi se povečala brezposelnost, ta huda rana, katere se italijansko gospodarstvo ne more rešiti. Da industrijska dejavnost zastaja, so ugotovili že lansko pomlad na občnih zborih velikih delniških družb, kot je n. pr. Montecatini. Gospodarstveniki trdijo, da je to posledica industrijske krize v ZDA, ki se je začela že leta 1956 in traja še danes, četudi se je v zadnjem času precej omilila. Vendar mora biti v Ameriki še vedno precej huda kriza, saj imajo tam 4 milijone brezposelnih, to je približno 7% delovne sile. Posledice zastajanja industrijske dejavnosti močno občutimo tudi v naših krajih. Pri nas, to je v pokrajinah Trst, Gorica in Videm, smo že doslej imeli mnogo brezposelnih, za bodočnost pa ne kaže dobro. Tukajšnji največji industrijski delodajalec (Jadranske ladjedelnice — CRDA —) ima malo naročil in ni izključeno, da bodo nekaj delavcev odpustili. Z ladjedelnicami pa je združenih več drugih pomembnih industrij. V Gorici je kriza v Safogu, kjer bodo najbrž tudi skušali odpustiti nekaj delavcev.

Največji delodajalec v Italiji je država, ki je popolni ali delni gospodar mnogih ustanov in podjetij. Država lahko nudi delo, če ima temu primerne dohodke iz davkov, pristojbin in udeležb. V tem pogledu pa opazamo dva pojava: na eni strani se od države zahtevajo vedno večji prispevki za javna dela in druge dejavnosti (posebno iz Južne Italije in z otokov), na drugi strani pa se manjša število davkoplačevalcev,

kot se je izkazalo pri zadnji prijavi dohodkov v marcu 1958 (Vanoni). Po vsej Italiji in zlasti v Milanu, ki je glavno italijansko gospodarsko središče in daleč največji davkoplačevalec, se je število prijav znatno skrčilo v primeri z letom 1957. Tudi tu imamo torej nekakšen zastoj.

Kako pa je s kmetijstvom, ki v Italiji še vedno preživlja okoli dve petini prebivalstva? Kar zadeva količine pridelkov, je bilo l. 1958 zelo dobro. Pšenica je dala rekordno žetev 98 milijonov stotov, rekordna je bila trgateg (60 milijonov hl), skoraj rekordne pridelke sta dala krompir in koruza, dobro so obrodili riž, sladkorna pesa, paradižniki, sadje — posebno jabolka itd. Pri marsikaterih kulturah bi bilo boljše, če bi bil pridelek manjši, posebno pri jabolkih, od katerih je treba par milijonov stotov pokrmiti živini, najmanj 3 milijone stotov pa prekuhati v žganje, ker jih ni mogoče prodati niti po 10 lir za kg. Tudi ostali kmetijski pridelki imajo šibke cene, ki ležejo navzdol. Odločno navzdol silijo cene živine, in sicer že od junija meseca: prvi vzrok je slaba letina krme, drugi pa uvoz živine in mesa iz inozemstva. Najbrž se bodo te cene zaradi skupnega evropskega tržišča še znižale.

Kako bo torej z gospodarstvom v tekočem letu?

Industrijska dejavnost bo skoraj gotovo zastajala in upamo, da ne bo začela nazadovati. V kmetijstvu lahko pričakujemo slabo srednjo letino, ki navadno sledi dobri.

Vendar na splošno ne smemo pesimistično gledati na razvoj italijanskega gospodarstva, a ne smemo tudi biti pretirani optimisti. Najbrž imajo prav tisti gospodarstveniki, ki pravijo, da položaj povzroča le zaskrbljenost.

Športni pregled

ZDA OSVOJILE DAVISOV POKAL

Konec leta je bilo v Brisbanu finalno srečanje v tenisu med Avstralijo in ZDA za Davisov pokal. Stevilni strokovnjaki so bili prepričani, da bodo pokal obdržali Avstralci, od katerih sta zlasti znani Anderson in Cooper. Srečanje pa se je proti pričakovanju končalo z zmago Američanov, ki so tesno porazili (3:2) Avstralce. Najboljši igralec na tekmovalju je bil mladi Peruaneec Olmedo, ki je lani prvič nastopil v moštvu ZDA. Olmedo je premagal tako Andersona kot Cooperja v štirih setih, tretjo točko pa je pridobil skupaj z Richardsonom v tekmi dvojic. Tretji Američan Mc Kay pa je izgubil obe srečanj z Avstralcema Cooperjem in Andersonom.

Ashley Cooper je bil kljub porazu v Brisbanu proglašen za najboljšega nepoklicnega teniskega igralca leta 1958, ker je zmagal v Wimbledonu, Forest Hillsu in na tekmah za avstralsko prvenstvo. Po zadnjem tekmovalju je Cooper prestopil med poklicne teniske igralce.

Dvaindvajsetletni Alex Olmedo trenutno ne želi postati poklicni teniški igralec. Ameriški tisk in športniki so navdušeni nad uspehi mladega igralca; prav tako so navdušeni Peruanci. Po vsej verjetnosti bo Olmedo tudi na letošnjem tekmovalju za Davisov pokal nastopal v moštvu ZDA.

IZIDI

Posamezniki: Olmedo (ZDA) - Anderson (Avstralija) 8:6, 2:6, 9:7, 8:6; Cooper (Avstralija) - Mc Kay (ZDA) 4:6, 6:3, 6:2, 6:4; Olmedo (ZDA) - Cooper (Avstralija) 6:3, 4:6, 6:4, 8:6; Anderson (Avstralija) - Mc Kay 7:5, 13:11, 11:9.

Dvojice: Olmedo - Richardson (ZDA) : Anderson - Fraser (Avstralija) 10:12, 3:6, 16:14, 6:3, 7:5.

Pregled zmagovalcev Davisovega pokala: Leta 1900 ZDA, 1902 ZDA, 1903 Anglija, 1904 Anglija, 1905 Anglija, 1906 Avstralija, 1908 Avstralija, 1909 Avstralija, 1911 Avstralija, 1912 Anglija, 1913 ZDA, 1914 Avstralija, 1919 Avstralija, 1920 ZDA, 1921 ZDA, 1922 ZDA, 1923 ZDA, 1924 ZDA, 1925 ZDA, 1926 ZDA, 1927 Francija, 1928 Francija, 1929 Francija, 1930 Francija, 1931 Francija, 1932 Francija, 1933 Anglija, 1934 Anglija, 1935 Anglija, 1936 Anglija, 1937 ZDA, 1938 ZDA, 1939 Avstralija, 1946 ZDA, 1947 ZDA, 1948 ZDA, 1949 ZDA, 1950 Avstralija, 1951 Avstralija, 1952 Avstralija, 1953 Avstralija, 1954 ZDA, 1955 Avstralija, 1956 Avstralija, 1957 Avstralija, 1958 ZDA.

SPORT PO SVETU

Košarka — Na mednarodnem tekmovalju za pokal Togni, ki je bil v Bologni, je ekipa Virtus iz Bologne porazila v finalu ljubljansko dijaško reprezentanco z izidom 65:58. Na tretje mesto se je uvrstilo moštvo Engelmanna z Dunaja in na četrto Turnerschaft iz Münchena.

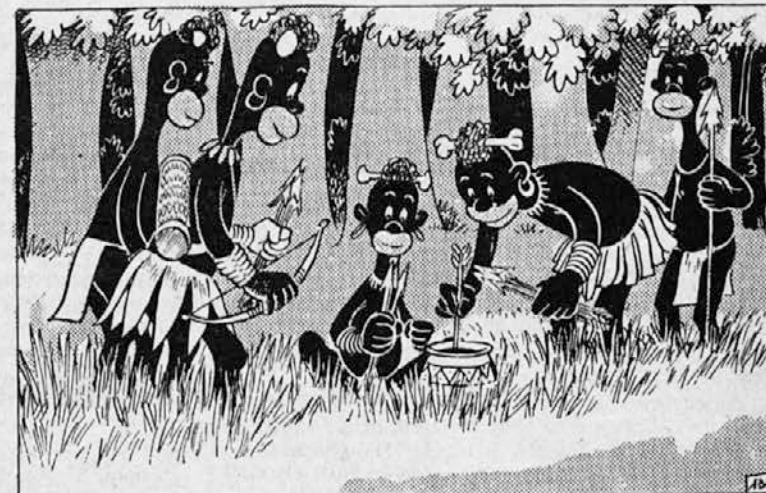
Lahka atletika — Znani argentinski tekač Suarez je zmagal na tradicionalnem teku Sv. Silvestra, ki je bil v Sao Paulu. Zmagovalec je postavil tudi nov višek proge (21'20"3), ki ga je doslej imel Jugoslovan Mihalič (21'31").

Smučanje — V teku na 15 km, ki je bil v Andermattu v Švici, so prva mesta osvojili Švedci (Larsson), v nordijski kombinaciji pa je zmagal Erikson (Švedska). V Adelbodenu sta bili tekmovalji v slalomu in veleslalomu. Zmagala sta Nemca Behr in Wagnerberger. V okviru avstrijsko-nemškega skakalnega tedna je tretjič zaporedoma zmagal znani 21-letni Nemec Recknagel. Tekmovalje je bilo Innsbrucku.

Slovenski športni časnikarji so proglasili za najboljšega slovenskega športnika v letu 1958 Stanka Lorigerja.

12

Za
naše
naimlajše
V
srču
Afrike

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

47

Razumljivo je, da smo željno segali tudi po tem drugače precej neužitnem branju v upanju, da bomo našli v njem kako priznanje o kritičnosti položaja. Če že ne drugega, nam je bilo v tolažbo vsaj to, da so se pojavljala v vojnih poročilih vedno nova imena mest in rek na vzhodu in to vedno bliže Nemčiji. Nagon samoohrane je bil tudi vzrok, da smo naravnost zlobno uživali ob poročilih o zavezniških bombardiranjih nemških mest, ne da bi si delali skrbi zaradi tisočev in desetisočev, ki so našli pri tem smrt ali pa so ostali pohabljeni, ali celo zaradi stotisočev, ki so jim bombe razdejale dom. Ostala jim je vsaj osebna svoboda, svoboda gibanja in občutek, da javnost sočustvuje z njimi in si dela skrbi zanje. Za nas pa si javnost ni delala skrbi. Nemška država bi samo z zadovoljstvom vzela našo smrt na znanje; kar se pa nemške javnosti tiče, smo bili prepričani, da je popolnoma brezbržna do naše usode. In ta zavest je povzročala, da smo bili tudi mi brezbržni do njihove usode.

Med ljudmi, ki sem jih površno poznal iz Ljubljane, je bil tudi slavist dr. Janez Logar, študijski kolega mojega brata. Ta mo

je pri prvem srečanju na bloku št. 16 nekam sočutno pogledal in me čez nekaj časa poklical na stran ter mi obzirno razodel novico, ki me je kar omamila. Dobil je pismo, iz katerega je zvedel, da so gestapovci 21. marca, torej prvi dan pomladi, ubili mojega brata skupaj z dvema drugima tovarišema neke gorenjske partizanske čete in to na domu bratove žene v Rupih pri Kranju, kjer se je četa po prenehanem nemškem pogonu spet zbirala. Izdal jih je neki sosed. Ubit je bil tudi eden mojih najljubših prijateljev z univerze jurist Janez Lombar. To je bilo vse, kar je zvedel. »Na žalost pa je ta vest popolnoma zanesljiva,« je še pristavil. Skušal me je tolažiti, toda tudi on je vedel, kako nemočne so besede tolažbe ob taki izgubi. Čeprav sem že sam nekaj časa slutil, da se je zgodilo nekaj strašnega, me je novica vendar zadela, kot bi me bil kdo treščil po glavi. Blodil sem okrog napol zmeden. Svojega brata sem imel rad, kot je le mogoče ljubiti brata. Bila sva po starosti komaj leto narazen in sva vse radosti in bridkosti otroških in dijaških let skupaj doživljala. Skupaj sva se navduševala za svoje ideale in za slovenstvo, skupaj kovala načrte za svojo in narodno bodočnost. Bil je veder, vesel fant, poln idealnega stremljenja in življenjskega optimizma. Težko mi je bilo doumeti, da je mrtev in da ga ne bom nikoli več videl, nikoli več slišal njegovega glasu in da so z njim vred ubiti vsi njegovi plemeniti,

TEDENSKI KOLEDARČEK

11. januarja, nedelja: Sv. Družina, Pavlin
 12. januarja, ponedeljek: Modest, Tatjana
 13. januarja, torek: Veronika
 14. januarja, sreda: Hilarij, Srečko
 15. januarja, četrtek: Pavel
 16. januarja, petek: Marcel
 17. januarja, sobota: Anton

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 7. januarja si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	621—624 lir
avstrijski šiling	23,60—24 lir
100 dinarjev	70—73 lir
100 francoskih frankov	119—122 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148—149 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlato	712—715 lir
napoleon	4850—5050 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 11. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 15.40 Slovenski zbori; 17.00 »Brez tretjega«, drama v 3 dej., ki jo je napisal Milan Begović in prevedel P. Golia. Igrajo člani SNG v Trstu, vodi Vl. Skrbinšek; 20.30 Operetna glasba; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: »Mihail Lermontov«; 21.15 Dalmatinske pesmi.

Ponedeljek, 12. januarja, ob: 11.30 Predavanje: »Brazilija, dežela nasprotij in izrednosti«; 18.00 Radijska univerza: Franco Briatico: Industrijska revolucija 19. stol.: Italijansko velepodjetništvo: Giovanni Agnelli in Camillo Olivetti; 18.10 Koncert violinista Karla Pacchiorija, pri klavirju Mario Devetti; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Peter Iljič Čajkovski: »Pikova dama«, opera v 3 dej. Prvo in drugo dejanje. Orkester in Zbor Beograjske državne Opere, vodi Krešimir Baranovič.

Torek, 13. januarja, ob: 11.30 Potovanje po Italiji, turistični razgledi M. A. Bernonija; 12.55 Orkester Armando Sciascia; 18.00 Z začarane police: Marija Polak: »Zlatolasi pastirjev sin«; 18.10 Beethoven: Trio št. 7 v B-duru, op. 97; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Slovenske instrumentalne zasedbe; 21.00 Oblednica tedna: »Edgar Allan Poe, ob 150-letnici rojstva«; 21.20 P. I. Čajkovski:

»Pikova dama«, opera v 3 dej. Tretje dejanje. Orkester in Zbor Beograjske Državne Opere, vodi Krešimir Baranovič; 22.05 Umetnost in življenje: »Iz zgodovine portreta: Pri starih Grkih«; 22.20 Simfonični koncert Tržaške filharmonije, ki ga vodi Leonard Bernstein: Prokofiev: Simfonija št. 5, op. 100.

Sreda, 14. januarja, ob: 11.30 Žena in dom, obzornik za naše gospodinjice; 12.55 Orkester Roger Roger; 18.00 Radijska univerza: G. Colonnetti: Pomenki o avtomatizaciji: »Komandni organi pri avtomatičnih strojih in modernizacija proizvodnih postopkov«; 18.35 Vokalni kvartet »Večernica«; 19.00 Zdravstvena oddaja; 21.00 »Sreča se igra«, veselo-igra v 3 dej., ki jo je napisal Carlo Trabucco, prevedel Mirko Javornik. Nastopajo člani RO, vodi Jože Peterlin.

Četrtek, 15. januarja, ob: 11.30 Predavanje: »Zivalske privrženosti človeku«; 12.55 Glasba Franca Lehara; 13.30 Lahke melodije; 18.00 Z začarane police: Zora Kafol: »Vodnjak na koncu sveta«; 18.10 Wienawski: »Koncert št. 2 v d-molu za violino in orkester, op. 22; 18.40 Samospevi jugoslovanskih skladateljev; 19.00 Šola in vzgoja: dr. Marija Kacin: »Zavodsko življenje v Cojzovem času in danes«; 21.00 »Potovanje na mesec«, rad. zgodba, ki jo je napisal Charles Chilton, prevedel Mirko Javornik, 9. slika. Igrajo člani RO, vodi J. Peterlin; 22.00 Iz sodobne književnosti: Scipio Slataper: »Trem prijateljicam«; 22.15 Zbor Ivan Cankar.

Petek, 16. januarja, ob: 11.30 Brezobvezno, drobiž od vsepovsod in Predavanje: »Čudne poštnice in uvozne omejitve«; 18.00 Radijska univerza: dr. Ivan Artač: Življenje starih Egipčanov: »Umetnost in rokodelstvo«; 18.10 Borodin: Simfonija št. 2 v h-molu; 19.00 Širimo obzorja: Tehnika ustvarja nov svet: »Naši prijatelji atomi«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 21.20 Operna glasba; 22.00 Znanost in tehnika: »Tehnične umetnije pri športnih rekordih«; 22.15 Koncert violončelista Marcela Viezzolija in pianista Isa Kostorisa Miaskowski: Sonata v a-molu.

Sobota, 17. januarja, ob: 11.30 Življenja in usode: »Joseph Alop, črnogledi časnikar«; 12.55 Orkester Marek Weber; 13.30 Zabavna glasba; 15.00 Hrvške pesmi in plesi; 16.00 Novelist tedna: David Garnett: »Medved polkovnika Beecha«; 16.25 Slovenske narodne pesmi v izvedbi Janeza Lipuščka in Sonje Hočvarjeve; 17.30 Velika dela slavnih mojstrov; 18.00 Oddaja za najmlajše: »Snežak s srcem«, povestica, ki jo je napisal Jaka Trček. Igrajo člani RO, vodi Stana Offizia; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Slovenski oktet; 21.00 »Zločin v Mrtvaški ulici«, zgodba, ki jo je napisal Edgar Allan Poe, prevedel in za radio priredil Mirko Javornik. Nastopajo člani RO, vodi Slavko Rebec; 22.30 Schubert: Kvintet v A-duru za klavir in g-dala, op. 114; 23.30 Nočni ples.

Kaj je filatelija

Vsi ljudje radi kaj zbirajo: nekateri knjige, drugi star denar, filatelisti pa znamke. Ti imajo veliko področje za svoje delovanje. Lahko zbirajo znamke iz raznih držav, posameznih celin ali pa po tem, kar predstavljajo: slavne pisatelje, državnike, tehniko, šport, živalstvo, rastlinstvo itd. Vsakdo si lahko izbere, kar želi, le da je natančen, potrpežljiv in vztrajen. Kolikokrat smo slišali: »Tudi jaz sem v mladosti zbiral znamke. To sem opustil, a zdaj mi je žal.«

Vprašali boste: »Zakaj zbiramo znamke?« Najprej že zaradi tega, da zadostimo nagonu po zbiranju. Važna je pa tudi materialna stran. Denar, ki ga filatelisti trošijo, je bolj naložen kot v banki. Noben denarni zavod ne obrestuje po 80% ali tudi 100%, kot delajo znamke. Primer: znamka Republika romana iz leta 1949 po 100 lir je danes vredna 8.000 lir. Velikokrat se zgodi, da denar razvrednotijo, medtem ko vrednost znamke stalno raste. Zbiramo torej, da varčujemo. Nikdar ni prepozno, da začneš zbirati. Poglej doma po vseh predalih, odredi znamke in jih daj v mlačno vodo, da se odlepijo. Odlepljene postavi na čist pivnik in jih obeži z nekaj knjigami. Zatem jih razvrsti in vloži v album.

Prva znamka je prišla v promet 6. maja 1840, in sicer je to bil »črni penny« v Angliji. Uvedbo znamk pa je že prej svetoval Slovenec Lovrenc Košir. V naslednjih letih so države zapovrstjo uvedle poštnice znamke in do danes jih je izšlo po vsem svetu nad 250.000 raznih oblik in podob.

Papir, na katerem jih tiskajo, je zelo različen. Proti ponarejevanju se uporabljajo vodni znaki v najrazličnejših oblikah. Barva papirja je navadno bela, tiskane pa so tudi v raznih drugih barvah in prav poznavanje teh je najtežja naloga filatelista.

Vsak filatelist potrebuje: album, pinceto, zobomer, povečevalno steklo, bencin in katalog. Da znamk ne raztrgaš ali zamažeš, jih prijemaš s pinceto; s povečevalnim steklom laže preučiš sliko; z bencinom pa znamke pereš. Zobomer je priprava, ki pokaže, koliko zob ima znamka na razdalji 2 cm.

Pri kraju naj omenimo, da je največjo znamko izdala poštna uprava Združenih držav. Merila je 51 x 95 mm in uporabljali so jo pri odpošiljanju časopisov. Najmanjšo pa je izdala leta 1856 kneževina Meklenburg-Swerin; meri 4x4 mm.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša
 Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

lepi načrti. V hipu sem začutil okrog sebe samoto, da sem se zgrozil. Bil je moj edini brat in noben človek na svetu mi ni bil tako blizu kot on. Vedel sem, da je pač treba preboleti tudi to in da je bilo v tistem hipu v Evropi na milijone ljudi, ki so pretrpeli enako izgubo, katerim so pobili starše ali brata, sestro ali otroka, a to je bila teoretična tolažba, ki ni omilila osebne bolečine. Vendar mi je dala ta zavest, da vsaj v bolečini nisem sam, ampak da je takih žrtev na milijone in da so odkupna cena za svobodo, moč, da sem prenesel.

Silno hudo mi je bilo tudi za prijateljem, s katerim me je družilo tudi enako politično mišljenje. Prav to, da sva oba skoro iz enakega zornega kota presojala slovensko življenje in oba enako občutila njegove probleme in nujnosti ter reagirala nanje z enakim temperamentom in isto realistično presojo, naju je bilo tudi zbližalo in skovalo prijateljstvo med nama. Težko si je bilo predstavljati, da ne bom nikoli več videl njegovega vedrega, lepega obraza z jamicami v licih kot pri malem dekletu, kadar se je nasmehnil, da ne bom nikoli več razpravljal z njim o slovenskih zadevah in se veselil sinjega plamena navdušenja, ki je gorel v njegovih modrih očeh.

Misliti sem moral tudi na usodo bratove žene in otroka ter na mater. Kako bo ta sprejela novico o bratovi smrti?

Na srečo se je kmalu nato oglasil žvižg, ki je naznanjal, da je treba spat. Zavlekel sem se na ležišče kot ranjena žival in se prepustil bolečini, ki je vrtala v meni. In prvokrat v ujetništvu me je ob misli na svobodo zazeblo pri srcu. Kakšna bo ta svoboda s tem strašnim občutkom praznote okrog mene? In koliko je še drugih, ki se bodo morda prav tako znašli v svobodi osamelosti?

(Dalje)

URDIH ALBERT

TRST — UL. BRANDESIA 18

želi vsem prijateljem srečno novo leto

ZALOGA DRV IN PREMOGA

DANILO ŠULIGOJ

OPCINE — PROSESKA ulica 24 — Tel. 21-172

ZALOGA VSAKOVRSNEGA
STAVBNEGA MATERIALA**Daneu Alojzij**

OPCINE — PROSESKA ulica 13 — Tel. 21-044

želi veselo novo leto in se priporoča